

Underlag för diskussioner kring vardagens didaktik

Mats Ekholm, professor emeritus vid Karlstads universitet

Skolchefen har som en av sina uppgifter att bevaka att kvaliteten i skolarbetet blir hög så att elevernas lärande optimeras. Elevernas lärande är i hög grad beroende av hur tiden som de befinner sig i skolan används. Rektorer och lärare har behov av att överblicka hur tidsanvändningen ser ut i den egna skolan för att kunna föra diskussioner om den vardagliga tidsanvändningen gynnar ett bra lärande bland eleverna. Skolchefen kan ta initiativ till att få fram underlag för detta slags diskussioner. Helst bör ett sådant underlag bestå av direkta observationer av tidens användning i skolorna.

Ett sätt att få fram underlag som är baserade på direkta observationer är att lärare på skolor observerar varandras undervisning. Vanligen är detta en svår väg att vandra eftersom mycket lite av lärarens arbetstid kan användas för observationer. De har andra uppgifter som tränger på som gör att observationer av kollegor känns som dåligt använd tid. Om kommunen är i närhet av en lärarutbildning kan studenter genomföra direkta observationer av undervisning som kan läggas till grund för diskussioner om starka och svaga sidor i vardagsanvändningen av tiden i skolan. Det finns många fördelar med att få till stånd sådana direkta iakttagelser av undervisningen, såväl för lärarstudenterna som för lärarna på skolorna. Diskussioner kan föras på en saklig grund och lärarna kan få bilder av hur tidsanvändningen ser ut som blir möjliga att jämföra mellan olika grupper och ämnen. Lärarstudenter har också god användning av ett sådant sakligt underlag.

Har man ingen närhet till lärarutbildning kan skolchefen ta ett annat beprövat initiativ för att få fram ett sakligt underlag för diskussioner om hur tiden används i kommunens skolor. I några kommuner har skolchefen och rektorerna efter samråd med lärarna bjudit in två elever från varje klass från och med år fyra i grundskolan och upp till och med sista året i gymnasieskolan att genomföra observationer av tidens användning. Där detta sätt att agera prövats har de två eleverna, en pojke och en flicka, från respektive klass genomfört observationer under så lång tid som två arbetsveckor. Det är sällan att så lång tid kan iakttas med andra observatörsgupper, som t ex lärarstudenter. När elever använts som observatörer har de först fått gemensam träning i att genomföra iakttagelser. Ett observationsunderlag som visas nedan har varit utgångspunkt för träningen. Eleverna har fått se igenom en video där olika slags undervisning spelats in som förtydligar de undervisnings sorter som observationsblanketten byggts upp kring. Ungdomar som genomfört denna träning har inte haft några svårigheter att lära sig dessa sorter under träningen och de har kunnat använda dem som underlag för noteringar i observationsschemat som använts.

Blanketten för bokföring av vad tiden användes till inleddes med en kort text till eleverna och ett exempel på hur blanketten kan fyllas i:

För att kunna undersöka hur tiden används i skolan, vill jag ha din hjälp. Du har valts ut tillsammans med en kamrat i din klass. Alla klasser från år 4–9 är med. Under tiden från måndagen den 15 februari - torsdagen den 25 februari ber jag att du kryssar för vad varje kvart under skoldagen används till. Det gäller bara vad du själv gör. Till din hjälp har jag gjort ett protokoll. Du hittar beskrivningar av sådant som brukar hända i skolan. Om det som händer under en kvart bara gäller en av beskrivningarna, så sätter du **ett kryss**. Det kan också vara så att du måste sätta **flera kryss** för samma kvart. Ibland passar inte beskrivningarna in på det som du gör i skolan. Sätt krysset i spalten där det står Annat. Hinner du så kan du gärna skriva några ord på papperet om vad du gjorde.

Klass:

Datum

	Forskar och undersöker	Arbetar med uppgifter	Lyssnar på läraren	Diskuterar med kamrater	Diskuterar med lärare	Arbetar själv	Arbetar med kamrater	Annat	Rast
8.00-8.15									
8.15-8.30									
8.30-8.45									
8.45-9.00									
9.00-9.15									
osv									

För att ha nytta av de många iakttagelser som eleverna gör behöver sammanställningar göras och bearbetningar av informationen ske. Detta är lämpligt att engagera någon av rektorer för tillsammans med lärare som är intresserade av detta slags arbete. När sammanställningar skett och frekvenstabeller ställts samman kan rektorer och lärare diskutera utfallet tillsammans för att kunna dra slutsatser om eventuella förändringar av hur tiden används i vardagsundervisningen. Det är en klar fördel att ta med en eller ett par statistiskt kunniga lärare i bearbetningen av det material som samlas in. När många elever för bok över vad tiden används till i många klassrum under en tvåveckors period blir det en omfattande mängd av observationer som ska fångas upp för att de ska kunna läggas till grund för diskussioner. De diskussioner som kan föras med detta underlag har goda chanser att bli verkningsfulla eftersom materialet blir omfattande och gäller vardagens rutiner.²